UOT 330.

Sevda Elşən qızı ƏLİYEVA
Azərbaycan Kooperasiya Universitetinin doktorantı
https://doi.org/10.30546/4.71.730.02.2026.051

AZƏRBAYCANDA İNNOVASİYALI İQTİSADİYYATIN FORMALAŞMASI: DÖVLƏT-ÖZƏL ƏMƏKDAŞLIĞI VƏ YENİ MEXANİZMLƏR

Xülasə

Tədqiqatın məqsədi Azərbaycanda innovasiyalı iqtisadiyyatın formalaşmasında dövlət-özəl sektor əməkdaşlığının rolunu təhlil etmək, mövcud mexanizmləri qiymətləndirmək və yeni, daha effektiv əməkdaşlıq modelləri üzrə təkliflər irəli sürməkdir.

İşin metodologiyası müqayisəli təhlil, statistik məlumatların analizi, normativ-hüquqi sənədlərin öyrənilməsi və beynəlxalq təcrübənin sistemli araşdırılması əsasında formalaşdırılmışdır.

Tədqiqatın tətbiqi əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, əldə olunan nəticə və təkliflər dövlət-özəl sektor əməkdaşlığı mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi, innovasiya siyasətinin effektivliyinin artırılması və praktik iqtisadi qərarların qəbulunda istifadə oluna bilər.

Tədqiqatın nəticələri göstərir ki, Azərbaycanda innovasiyalı iqtisadiyyatın davamlı formalaşması üçün dövlət-özəl sektor əməkdaşlığının institusional əsaslarının gücləndirilməsi, hüquqi bazanın təkmilləşdirilməsi və yeni maliyyə-idarəetmə mexanizmlərinin tətbiqi həlledici əhəmiyyət daşıyır.

Tədqiqatın orijinallığı və elmi yeniliyi Azərbaycanda innovasiyalı iqtisadiyyatın formalaşmasında dövlət-özəl sektor əməkdaşlığının rəqəmsal və yaşıl transformasiya kontekstində yeni mexanizmlər üzrə kompleks analitik qiymətləndirilməsində ifadə olunur.

Açar sözlər: dövlət-özəl sektor əməkdaşlığı, rəqəmsal transformasiya, yaşıl innovasiya, iqtisadi inkişaf, texnoloji modernləşmə, Azərbaycan iqtisadiyyatı.

Giriş

Qlobal iqtisadiyyatda baş verən sürətli texnoloji dəyişikliklər, rəqəmsallaşma və yaşıl transformasiya prosesləri ölkələrin inkişaf modellərinə yenidən baxmasını zəruri edir. Müasir mərhələdə davamlı iqtisadi artımın əsas mənbəyi təbii resurslar deyil, bilik, innovasiya və yüksək texnologiyalar hesab olunur. Bu kontekstdə Azərbaycan da iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi və qeyri-neft sektorunun gücləndirilməsi istiqamətində innovasiyalı inkişaf modelini prioritet kimi müəyyən etmişdir. Son illərdə ölkədə rəqəmsal transformasiya, sənayenin modernləşdirilməsi, startap ekosisteminin formalaşdırılması və yaşıl enerji layihələrinin genişləndirilməsi istiqamətində ardıcıl addımlar atılır. İnformasiya-kommunikasiya texnologiyalarının tətbiqi, sənaye parklarının və texnoparkların yaradılması, innovasiya mərkəzlərinin təşkili iqtisadiyyatın yeni keyfiyyət mərhələsinə keçidini sürətləndirir. Bununla yanaşı, insan kapitalının inkişafı, elmi-tədqiqat fəaliyyətinin stimullaşdırılması və rəqəmsal bacarıqların artırılması innovasiyalı iqtisadiyyatın əsas dayaqları kimi çıxış edir. Bu prosesdə dövlət-özəl sektor əməkdaşlığı (DÖS və ya DÖT) mühüm mexanizm kimi ön plana çıxır. Dövlət strateji istiqamətləri və normativ-hüquqi bazanı formalaşdırır, özəl sektor isə kapital, innovativ yanaşma və idarəetmə çevikliyi təqdim edir. Belə sinerji iri infrastruktur layihələrinin reallaşdırılmasına, rəqəmsal platformaların qurulmasına və yeni texnologiyaların tətbiqinə imkan yaradır. Xüsusilə enerji, logistika, aqrar sahə və rəqəmsal xidmətlərdə tətbiq olunan yeni əməkdaşlıq modelləri innovasiya mühitini gücləndirir. Beləliklə, Azərbaycanda innovasiyalı iqtisadiyyatın formalaşması dövlət siyasəti ilə bazar mexanizmlərinin uzlaşdırılması nəticəsində mümkün olur. Yeni əməkdaşlıq mexanizmləri və institusional islahatlar ölkənin rəqabət qabiliyyətini artırmaqla yanaşı, onu regional innovasiya mərkəzinə çevirmək potensialını da gücləndirir.

Azərbaycan iqtisadiyyatı son onilliklərdə neft-qaz asılılığını azaltmaq və innovasiyalar əsasında

inkişaf etmək istiqamətini önə çəkib. 2024-cü ildə ölkənin ÜDM-i 74,6 mlrd. ABŞ dolları olmuş, bunun qeyri-neft sektorunda artım 6,2%-ə bərabər qərarlaşıb. Sənaye GDP-də 35,9%, ticarət 10,7%, nəqliyyat 7,0%, tikinti 6,7%, kənd təsərrüfatı 5,7%, turizm 2,4%, informasiya və rabitə isə təxminən 1,9% pay alıb. Həmçinin, 2024-cü ildə ölkədə quraşdırılmış bərpaolunan enerji gücü yalnız 0.6 GVt təşkil edib və 2030-cu ilədək bu göstəricinin 1,5 GVt-a çatdırılması hədəflənib. Bu rəqəmlər göstərir ki, rəqəmsal texnologiyalar və yaşıl energetika sahələrinin inkişafı üçün geniş potensial mövcuddur. Azərbaycan hökuməti “Dördüncü Sənaye İnqilabı” (4Sİ) və rəqəmsal transformasiya prioritetlərini müəyyən edərək innovasiyalı iqtisadiyyat quruculuğu strategiyalarını formalaşdırmaqdadır [8].

Cədvəl 1.

2024-cü ildə Azərbaycan iqtisadiyyatının sektorlar üzrə strukturu

Sektor	ÜDM-də payı (%)
Sənaye	35,9
Ticarət	10,7
Nəqliyyat və anbar təsərrüfatı	7
Tikinti	6,7
Kənd təsərrüfatı	5,7
Turizm	2,4
İnformasiya və rabitə	1,9

Mənbə: *https://www.trade.gov/country-commercial-guides/azerbaijan-market-overview#:~:text*

Dövlət-özəl tərəfdaşlıq (DÖT) modelləri Azərbaycanda infrastruktur layihələrinin maliyyələşdirilməsi və innovativ təşəbbüslərin reallaşdırılması üçün mühüm alət kimi nəzərdə tutulur. Lakin EBRD tərəfindən bildirildiyi kimi, ölkənin DÖT qanunvericiliyi (2016-cı il tarixli “Tikinti və infrastruktur obyektləri ilə bağlı investisiya layihələrinin xüsusi maliyyələşdirilməsinin həyata keçirilməsi haqqında” Qanun və 2016-cı il dekabrın 7-də imzalanmış fərman) hələ beynəlxalq standartlara tam uyğun deyil və modernizasiyaya ehtiyac duyur. Hökumətin 2016-cı il tarixli strateji yol xəritəsində DÖT hüquqi bazasının təkmilləşdirilməsi prioritet məsələlərdəndir. Son illərdə yeni DÖT qanunvericiliyinin qəbulu bu sahəyə sərmayələrin cəlb edilməsi üçün imkanları genişləndirib. Məsələn, 2026-cı il üçün təsdiq edilmiş dövlət-özəl tərəfdaşlığı layihələrinin siyahısına təhsil, ətraf mühit, logistika, turizm və kənd təsərrüfatı kimi müxtəlif sahələr üzrə onlarla layihə daxil edilib [7].

Cədvəl 2.

Yaşıl enerji və DÖT prioritetləri

Göstərici / Layihə istiqaməti	Mövcud vəziyyət (2024)	Hədəf / Perspektiv
Quraşdırılmış bərpaolunan enerji gücü	0,6 QVt	1,5 QVt (2030)
Yüksək Texnologiyalar Parkı	Planlaşdırılır	DÖT çərçivəsində
Tullantıların idarəedilməsi layihələri	Siyahıya daxil edilib	Ekoloji davamlılıq
Su idarəetmə sistemləri	İnkişaf mərhələsində	Resurs səmərəliliyi
Turizm və logistika zonaları	Layihə mərhələsi	Regional inkişaf

Mənbə: *https://www.azerbaycan24.com/en/azerbaijan-s-ict-sector-digital-economy-as-new-driver-of-sustainable-development/#:~:text*

Siyahıda yer alan yüksək texnologiyalar parkının inşası, tullantıların idarəedilməsi, sudan istifadə sistemləri, turizm zonası yaradılması kimi layihələr ətraf mühitin mühafizəsi və iqtisadi infrastrukturun inkişafına yönəlib. Bu cür DÖT təşəbbüsləri investisiyaların artırılması və iqtisadi inkişafın sürətləndirilməsi üçün imkan yaradır. Ümumiyyətlə, yeni qanunvericilik və inzibati islahatlar DÖT çərçivəsində innovativ layihələrin reallaşdırılması üçün əlverişli mühit yaradılması istiqamətində addımlar hesab olunur.

Rəqəmsal transformasiyada dövlət-özəl əməkdaşlığı

Rəqəmsal iqtisadiyyata keçid Azərbaycanın uzunmüddətli inkişaf strategiyasında əsas prioritetlərdən biridir. Dövlət tərəfindən qəbul olunmuş “Digital Economy Strategy 2026–2029” çərçivəsində 30-dan artıq prioritet layihənin dövlət-özəl tərəfdaşlığı (DÖT) formatında icrası nəzərdə tutulur. Bu təşəbbüslər turizm, kənd təsərrüfatı, logistika, qida təhlükəsizliyi, maliyyə xidmətləri və elektron hökumət infrastrukturu kimi geniş sahələri əhatə edir. Məqsəd yalnız texnoloji yenilənmə deyil, həm də biznes proseslərinin optimallaşdırılması və rəqəmsal xidmətlərin əlçatanlığının artırılmasıdır [1, s.35].

Bu istiqamətdə ən uğurlu nümunələrdən biri Digital Trade Hub platformasıdır. “Rəqəmsal Ticarət Portalı” ixracatçılar və investorlar üçün virtual rezidentlik, elektron imza və onlayn şirkət qeydiyyatı imkanları təqdim edir. Platforma dövlət qurumları ilə yanaşı, PASHA Bank, B.EST Solutions və AzərTelekom kimi özəl tərəfdaşların iştirakı ilə yaradılıb. Portal vasitəsilə müxtəlif ölkə vətəndaşlarına rəqəmsal identifikasiya və elektron imza sertifikatlarının təqdim olunması ixrac əməliyyatlarının məsafədən və operativ şəkildə həyata keçirilməsinə şərait yaradıb. Bu model dövlət xidmətlərinin özəl sektorun texnoloji imkanları ilə inteqrasiyasının effektiv nümunəsidir.

Rəqəmsal transformasiyanın digər mühüm istiqaməti sənaye və biznes subyektlərinin innovativ həllərlə modernləşdirilməsidir. Dördüncü Sənaye İnqilabı üzrə Təhlil və Koordinasiya Mərkəzi (4SİM) tərəfindən həyata keçirilən təşəbbüslər çərçivəsində yüzlərlə müəssisənin rəqəmsal transformasiyası, yeni startapların formalaşdırılması və kiçik və orta sahibkarlığın rəqəmsal bazarlara çıxışının genişləndirilməsi planlaşdırılır. Bu proqramlarda özəl sektor həm texnologiya təminatçısı, həm də investisiya tərəfdaşı kimi çıxış edir.

Beləliklə, DÖT mexanizmləri rəqəmsal transformasiyanın sürətləndirilməsində katalizator rolunu oynayır. Dövlət normativ və institusional baza yaradır, özəl sektor isə innovasiya, kapital və idarəetmə çevikliyi təqdim edir. Bu sinerji nəticəsində elektron xidmətlərin keyfiyyəti yüksəlir, biznes mühiti şəffaflaşır və Azərbaycan iqtisadiyyatının beynəlxalq rəqabət qabiliyyəti güclənir.

Yaşıl innovasiyada dövlət-özəl əməkdaşlığı

Yaşıl iqtisadiyyata keçid və ətraf mühitin mühafizəsi də dövlət-özəl tərəfdaşlığının əsas prioritetlərindəndir. Hökmət ötən illərdə enerji səmərəliliyinin artırılması və bərpaolunan enerjiyə keçid üçün xarici maliyyə institutları ilə (EBRD, ADB, Dünya Bankı) əməkdaşlıq edir. EBRD və digər donorların kreditləri dövlət binalarında istilik izolyasiyası, enerji səmərəli pəncərələr quraşdırılması kimi tədbirlərə yönəlib. Eyni zamanda, BMT-nin İqlim Dəyişikliyi üzrə Çərçivə Konvensiyası iştirakçısı kimi Azərbaycan 2030-cu ildə istixana qazı tullantılarını 1990-cı il səviyyəsindən 35% azaltmağı öhdəsinə götürüb, bunun üçün böyük həcmdə bərpaolunan enerji potensialından istifadə planlaşdırılır [3, s.87].

Beynəlxalq tərəfdaşlarla imzalanan razılaşmalar çərçivəsində ölkədə çoxsaylı yaşıl enerji layihələri təşəbbüsləri həyata keçirilir. Məsələn, BƏƏ-nin Masdar şirkəti ilə saziş çərçivəsində 1 GVt-a qədər qarışıq günəş və külək enerjisi, 230 MVt-lıq “Qaradağ” günəş parkı və 2 GVt-a qədər dəniz, külək enerji və yaşıl hidrogen layihələrinin işlənməsi nəzərdə tutulur. Oxşar şəkildə, Fortescue Future Industries ilə bağlanan razılaşma çərçivəsində 12 GVt həcmində külək enerjisi və yaşıl hidrogen layihələri planlaşdırılır. Bu layihələr genişmiqyaslı PPP formatında icra edilir, xarici sərmayələri cəlb etməklə bərpaolunan enerji istehsalını həvəsləndirir.

Ölkənin ilk böyük külək stansiyası – 240 MVt-lıq “Xızı-Ələt” külək parkı da PPP mexanizmi ilə inşa olunur. Burada Acwa Power şirkətinin layihə şirkəti (Ölkə Enerji Nazirliyi ilə), EBRD və OPEC Fondu qarışıq maliyyələşdirmə icra edir. Bu stansiya ildə 893 GVsaat elektrik istehsal edəcək və coğrafi mövqeyinə görə Qafqazda ən böyük külək parkıdır. Hesablamalara görə, stansiya istismara verildikdə ildə 400 min tondan artıq karbon qazının əvəz olunmasına nail olacaq. OPEC Fondu qurumunun rəhbəri qeyd edir ki, bu layihə həm xarici investisiyaları və özəl sektor maliyyəsini cəlb etməklə Azərbaycanın PPP formatlı bərpaolunan enerji sahəsində əhəmiyyətli dönüş nöqtəsini təşkil edəcək. Qeyd edək ki, EBRD ötən il “Qaradağ”da ölkənin ilk özəl günəş elektrik stansiyasını maliyyələşdirmişdi. Beləliklə, ölkənin yaşıl enerji sahəsinə dəstək ardıcıl davam edir.

Dövlət-özəl əməkdaşlığı yalnız enerji sektorunda deyil, digər yaşıl infrastruktur layihələrində də aktiv istifadə olunur. Məsələn, 2026-cı ilin PPP layihələri siyahısında Lənkəran şəhərində tullantıların idarəedilməsi zavodu, heyvan cəsədləri emalı məntəqələri, Hovsan aerasiya stansiyasının bərpası və s. kimi ekoloji önəmli layihələr yer alıb. Bu təşəbbüslər ekoloji infrastrukturun inkişafı və ətraf mühitin qorunması sahəsində özəl investisiyaların rolunu artırır. Nəticədə DÖT çərçivəsində həyata keçirilən yaşıl layihələr Azərbaycan iqtisadiyyatının karbon itkisini azaltmağa, enerji və su səmərəliliyini yüksəltməyə xidmət edir [5].

İnnovasiya klasterləri, inkubasiya mərkəzləri və digər mexanizmlər

Azərbaycanın innovasiya ekosisteminin əsas elementləri sırasında yüksək texnologiyalar parkları, innovasiya mərkəzləri və universitet-inkubasiya kompleksləri mühüm yer tutur. Məsələn, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası nəzdində yaradılmış Yüksək Texnologiyalar Parkı (YTP) 2016-cı il dekabrın 8-də İlham Əliyevin sərəncamı ilə təsis edilib. YTP-nin əsas məqsədi elmi nailiyyətlər əsasında innovasiya və yüksək texnologiya sahələrinin inkişafını təmin etmək, elmi tədqiqatların kommersiyalaşdırılması üçün infrastruktur yaratmaqdır. YTP rezidentləri arasında aparıcı kimya və informasiya texnologiyaları müəssisələri var, parkda “Texnologiya Transferi və Biznes İnkubasiya” şöbəsi fəaliyyət göstərir.

Pirallahı Yüksək Texnologiyalar Parkı isə 2012-ci ildə yaradılıb və İKT, alternativ və bərpaolunan enerji, kibertəhlükəsizlik, biotexnologiyalar, kosmos texnologiyaları kimi sahələri hədəfləyir. Burada rezident şirkətlər üçün ixtisaslaşmış laboratoriyalar, FabLab və innovasiya mərkəzləri mövcuddur. İnnovasiya və Rəqəmsal İnkişaf Agentliyi (IDDA) bu park vasitəsilə bir neçə inkişafa dəstək proqramları həyata keçirir. Agentlik Barama İnnovasiya və Sahibkarlıq Mərkəzi (hazırda 3 filial) və Symbioz Texniki Inkubasiya Mərkəzini dəstəkləyir. Mingəçevir Yüksək Texnologiyalar Parkı (2015-ci ildə açılıb) isə kompüter texnikası və elektronika sahəsində ixtisaslaşır. Bu yüksək texnologiyalar klasterləri özəl sektorun yeni ideyalara investisiya qoymasına şərait yaradır, startap və texnoparkların fəaliyyətini təşviq edir.

Universitetlər də innovasiya təşəbbüslərinə çoxşaxəli dəstək verir. Məsələn, UNEC universitetində 2022-ci ildən fəaliyyətə başlamış “UNEC Startup Inkubator”u tələbə və məzun sahibkarlarını dəstəkləyir. Bu inkubasiya mərkəzi müxtəlif proqramlar, tələbə yarışmaları, hakatonlar təşkil edərək startap mədəniyyətini gücləndirməyə çalışır. Azərbaycan Texniki Universitetinin (AzTU) İnkubasiya Mərkəzi tələbələr üçün “Startap Günləri”, akselerasiya proqramları və mentorluq fəaliyyəti keçirir. Belə inkubator və akseleratorlar gənc innovatorlara ilkin sərmayə və təlim dəstəyi verərək, onların ideyalarını kommersiya layihələrinə çevirməsinə imkan yaradır. Bu mexanizmlər dövlət-özəl əməkdaşlığını inkişaf etdirən mühüm amillərdən biridir, çünki onlar həm dövlət, həm akademik və həm də özəl sektor resurslarını birləşdirərək bilik transferini sürətləndirir.

İqtisadi təsir və uğur amilləri

Dövlət-özəl tərəfdaşlıq (DÖT) mexanizmi innovasiyaların real iqtisadi nəticələrə çevrilməsində mühüm rol oynayır. Bu model dövlət resursları ilə özəl kapital və idarəetmə çevikliyini birləşdirərək iri infrastruktur layihələrinin daha sürətli və səmərəli icrasına imkan verir. Xüsusilə enerji, nəqliyyat, rəqəmsal texnologiyalar və sənaye parkları kimi sahələrdə DÖT yanaşması investisiya yükünü bölüşdürür və risklərin optimallaşdırılmasını təmin edir.

Yaşıl enerji sahəsində həyata keçirilən layihələr bunun bariz nümunəsidir. Məsələn, 240 MVt gücündə külək elektrik stansiyası üzrə DÖT layihəsinin illik 400 min tondan artıq CO_2 emissiyasını əvəz edəcəyi gözlənilir. Bu, həm ekoloji davamlılığa töhfə verir, həm də enerji təhlükəsizliyini gücləndirir. Belə layihələr adətən beynəlxalq investorların iştirakı ilə reallaşır və texnologiya transferinə şərait yaradır. Son illərdə ölkəyə milyardlarla dollar həcmində birbaşa xarici investisiya cəlb olunması qeyri-neft sektorunda, xüsusilə sənaye modernizasiyası və rəqəmsal transformasiya istiqamətlərində dinamikanı artırıb. Bu kapital axını müəssisələrin texnoloji yenilənməsinə, ixrac potensialının genişlənməsinə və yeni iş yerlərinin açılmasına imkan verib [2, s.45].

DÖT təşəbbüsləri kiçik və orta sahibkarlığın inkişafına da müsbət təsir göstərir. Rəqəmsal iqtisadiyyat strategiyası çərçivəsində yüzlərlə müəssisənin transformasiyaya cəlb edilməsi və yeni

startapların yaradılması planlaşdırılır. Bu prosesdə özəl sektor həm texnoloji tərəfdaş, həm də investor qismində çıxış edir. Təlim, mentorluq və rəqəmsal bazarlara çıxış imkanları yerli biznes subyektlərinin rəqabət qabiliyyətini artırır. Nəticədə məhsuldarlıq yüksəlir, innovasiya aktivliyi genişlənir və iqtisadi artımın keyfiyyəti yaxşılaşır.

Bununla belə, DÖT mexanizmlərinin uğuru institusional mühitdən birbaşa asılıdır. Güclü hüquqi baza, şəffaf tender prosedurları və risklərin ədalətli bölgüsü əsas şərtlərdir. European Bank for Reconstruction and Development ekspertlərinin vurğuladığı kimi, banklaşdırıla bilən və investorlara proqnozlaşdırıla bilən mühitin yaradılması PPP layihələrinin davamlılığı üçün həlledicidir. Dövlət zəmanətləri, uzunmüddətli tarif mexanizmləri və investisiyanın geri dönüşünün aydın şəkildə tənzimlənməsi tərəflər arasında etimadı möhkəmləndirir. Əks halda, normativ qeyri-müəyyənlik və maliyyə riskləri layihələrin reallaşmasını ləngidə bilər.

Beynəlxalq təcrübə

Dövlət-özəl tərəfdaşlıq (DÖT) və innovasiya əsaslı inkişaf modeli qlobal iqtisadiyyatda geniş tətbiq olunan mexanizmlərdən biridir. Xüsusilə son onillikdə rəqəmsal transformasiya və yaşıl iqtisadiyyat prioritetlərinin güclənməsi DÖT mexanizmlərinin strateji əhəmiyyətini daha da artırmışdır. İnkişaf etmiş ölkələrdə bu model yalnız infrastrukturun maliyyələşdirilməsi vasitəsi deyil, eyni zamanda innovasiya ekosisteminin formalaşdırılması, texnologiya transferi və bilik iqtisadiyyatının təşviqi aləti kimi çıxış edir.

Məsələn, Estoniya rəqəmsal dövlət quruculuğu və e-hökumət sahəsində qabaqcıl təcrübəsi ilə seçilir. Onun e-Residency proqramı qlobal sahibkarlara məsafədən biznes qeydiyyatı və rəqəmsal identifikasiya imkanı yaradır. Azərbaycan da oxşar model tətbiq edərək rəqəmsal rezidentlik və elektron imza sistemlərini inkişaf etdirmişdir. Bu istiqamətdə beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsi rəqəmsal xidmətlərin ixrac potensialını artırmağa imkan verir.

Avropa İttifaqına üzv ölkələrdə DÖT mexanizmləri əsasən nəqliyyat infrastrukturu, geniş-zolaqlı internet şəbəkələri, “ağıllı şəhər” sistemləri və enerji səmərəliliyi layihələrində tətbiq olunur. Məsələn, Almaniya və Fransa yaşıl enerji və innovativ sənaye parklarının yaradılmasında dövlət və özəl sektorun birgə maliyyələşmə modelindən istifadə edir. Bu ölkələrdə hüquqi çərçivənin şəffaflığı və risklərin bölüşdürülməsi mexanizmi DÖT layihələrinin uğurunun əsas amillərindən hesab olunur [4, s.56].

Asiya ölkələrində isə, xüsusilə Cənubi Koreya və Sinqapur innovasiya klasterləri və texnoparkların inkişafında DÖT modeli geniş tətbiq edilir. Bu ölkələrdə dövlət ilkin infrastruktur və normativ bazanı təmin edir, özəl sektor isə texnologiya və investisiya resurslarını təqdim edir. Nəticədə yüksək əlavə dəyər yaradan məhsullar və ixracyönümlü startap ekosistemi formalaşır.

İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə isə DÖT daha çox bərpaolunan enerji, su və tullantı idarəetməsi sahəsində tətbiq olunur. Bu model beynəlxalq maliyyə institutlarının iştirakı ilə həyata keçirilərək risklərin azaldılmasına və uzunmüddətli investisiyaların cəlb edilməsinə şərait yaradır.

Azərbaycan beynəlxalq təcrübəni nəzərə alaraq DÖT mexanizmlərini rəqəmsal transformasiya və yaşıl innovasiya kontekstində tətbiq etməyə çalışır. Qlobal təcrübə göstərir ki, institusional sabitlik, şəffaflıq və strateji planlaşdırma mövcud olduqda dövlət-özəl əməkdaşlığı innovasiyalı iqtisadiyyatın əsas hərəkətverici qüvvəsinə çevrilə bilər.

Nəticələr və təkliflər

Azərbaycanda innovasiyalı iqtisadiyyatın formalaşması və yaşıl transformasiyanın sürətləndirilməsi istiqamətində dövlət-özəl tərəfdaşlıq (DÖT) mexanizmləri strateji əhəmiyyət daşıyır. Mövcud təcrübə göstərir ki, rəqəmsal infrastrukturun inkişafı, bərpaolunan enerji layihələrinin reallaşdırılması, startap ekosisteminin genişlənməsi və innovasiya klasterlərinin yaradılması məhz dövlət və özəl sektorun koordinasiyalı fəaliyyəti nəticəsində mümkün olur. Bu əməkdaşlıq modeli iqtisadiyyatın şaxələndirilməsinə, qeyri-neft sektorunun payının artmasına və uzunmüddətli dayanıqlı inkişafın təmin edilməsinə xidmət edir.

Bununla belə, DÖT mexanizmlərinin effektivliyini artırmaq üçün institusional və normativ

çərçivənin daha da təkmilləşdirilməsi vacibdir. İlk növbədə, hüquqi baza beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılmalı, layihələrin seçimi və icrası prosesində şəffaflıq və hesabatlılıq gücləndirilməlidir. İnvestorlar üçün vergi güzəştləri, uzunmüddətli maliyyə təminatları və risklərin bölüşdürülməsi mexanizmləri daha aydın şəkildə müəyyən olunmalıdır. Bu, özəl sektorun innovativ və yüksək texnoloji layihələrə marağını artıracaqdır.

Eyni zamanda, universitetlər, tədqiqat institutları və texnoparklar arasında əlaqələrin sistemli şəkildə qurulması zəruridir. İnnovasiya klasterlərinin inkişafı üçün elmi tədqiqat nəticələrinin kommersiyalaşdırılması mexanizmləri sadələşdirilməli, inkubasiya və akselerasiya proqramlarına dövlət dəstəyi artırılmalıdır. Rəqəmsal bacarıqların inkişafı və insan kapitalına investisiya uzunmüddətli innovasiya strategiyasının əsas dayağı kimi qəbul edilməlidir.

Beynəlxalq tərəfdaşlıq çərçivəsində texnologiya transferi, birgə tədqiqat proqramları və yaşıl maliyyə alətlərindən istifadə imkanları genişləndirilməlidir. Qlobal təcrübənin tətbiqi Azərbaycanın rəqabət qabiliyyətini artırmaqla yanaşı, regional innovasiya mərkəzinə çevrilməsi üçün real zəmin yaradır.

Nəticə etibarilə, DÖT mexanizmlərinin sistemli və məqsədyönlü tətbiqi ölkənin iqtisadi transformasiyasını sürətləndirə, rəqəmsal və yaşıl inkişaf modelinə keçidi təmin edə və Azərbaycanın beynəlxalq iqtisadi inteqrasiyasını gücləndirə bilər.

ƏDƏBİYYAT

1. Akhundov, K. (2026, 19 fevral). Harnessing AI and green technologies – Azerbaijan’s path to a sustainable digital economy. Caliber.az.
2. Euronews. (2026, yanvar 22). How Azerbaijan is using public-private partnerships to drive economic diversification.
3. European Bank for Reconstruction and Development (EBRD). (2020). Azerbaijan – PPP Legislative and Regulatory Framework Development.
4. European Bank for Reconstruction and Development (EBRD). (2023, 26 oktyabr). EBRD finances first utility-scale wind power plant in Azerbaijan.
5. https://www.iasp.ws/our-members/directory/@474379/innovation-and-digital-development-agency---pirallahi-high-tech-park
6. https://caspian-alpine.org/innovation-and-investment-azerbaijan-on-the-path-to-a-digital-economy/#:~:text
7. https://www.trade.gov/country-commercial-guides/azerbaijan-market-overview#:~:text
8. https://www.azerbaycan24.com/en/azerbaijan-s-ict-sector-digital-economy-as-new-driver-of-sustainable-development/#:~:text

Севда Эльшан кызы Алиева
докторант, АУК

Формирование инновационной экономики в Азербайджане: государственно-частное партнерство и новые механизмы

Резюме

Цель исследования – анализ роли сотрудничества государственного и частного секторов в формировании инновационной экономики Азербайджана, оценка существующих механизмов и выдвижение предложений по новым, более эффективным моделям сотрудничества.

Методология работы основана на сравнительном анализе, анализе статистических данных, изучении нормативно-правовых документов и систематическом изучении международного опыта.

Прикладная значимость исследования заключается в том, что полученные результаты и предложения могут быть использованы для совершенствования механизмов сотрудничества государственного и частного секторов, повышения эффективности инновационной политики и принятия практических экономических решений.

Результаты исследования показывают, что укрепление институциональных основ сотрудничества государственного и частного секторов, совершенствование правовой базы и внедрение новых финансово-управленческих механизмов имеют решающее значение для устойчивого формирования инновационной экономики Азербайджана.

Оригинальность и научная новизна исследования выражаются в комплексной аналитической оценке сотрудничества государственного и частного секторов в формировании инновационной экономики Азербайджана на основе новых механизмов в контексте цифровой и зеленой трансформации.

Ключевые слова: сотрудничество государственного и частного секторов, цифровая трансформация, зеленые инновации, экономическое развитие, технологическая модернизация, экономика Азербайджана.

Sevda Elshan Aliyeva
PhD-student, ACU

Formation of an innovative economy in Azerbaijan: public-private partnership and new mechanisms

Summary

The purpose of the study is to analyze the role of public-private sector cooperation in the formation of an innovative economy in Azerbaijan, to evaluate existing mechanisms and to put forward proposals for new, more effective cooperation models.

The methodology of the work is based on comparative analysis, analysis of statistical data, study of regulatory and legal documents and systematic study of international experience.

The applied significance of the study is that the results and proposals obtained can be used to improve public-private sector cooperation mechanisms, increase the effectiveness of innovation policy and make practical economic decisions.

The results of the study show that strengthening the institutional foundations of public-private sector cooperation, improving the legal framework and implementing new financial and management mechanisms are of crucial importance for the sustainable formation of an innovative economy in Azerbaijan.

The originality and scientific novelty of the study are expressed in the complex analytical assessment of public-private sector cooperation in the formation of an innovative economy in Azerbaijan on new mechanisms in the context of digital and green transformation.

Key words: public-private sector cooperation, digital transformation, green innovation, economic development, technological modernization, Azerbaijani economy.